

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ім.  
І. Боберського

Кафедра хореографії та мистецтвознавства

**ОСОБИСТІТЬ КЕРІВНИКА ХОРЕОГРАФІЧНОГО КОЛЕКТИВУ.  
ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТИЛЮ ВИКЛАДАННЯ**

**(тези лекції для студентів V курсу ОКР «магістр»**

**Напрямок підготовки 024 Хореографія(за видами)\***

Склала : доцент кафедри хореографії та мистецтвознавства

Вартовник В.О.

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»**

на засіданні кафедри

хореографії та мистецтвознавства

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

Зав. кафедрою доцент \_\_\_\_\_ Сосіна В.Ю.

Львів 2022

## 1. Особистість керівника хореографічного колективу.

Танцювальна діяльність в Україні здійснюється через систему хореографічних колективів (гуртків, студій) і є педагогічно керованою системою, що функціонує в умовах вільного часу учасників з метою їх виховання, шляхом залучення їх до активної творчої практики. Організатором, керівником, вихователем хореографічного колективу є балетмейстер-педагог, що веде організаційну, навчально-тренувальну, виховну роботу, формує репертуар колективу, концертно-гастрольну діяльність.

Структура діяльності балетмейстера-педагога трактується як комплексна професійна підготовка майбутнього керівника в аматорських та професійних колективах танцю, пріоритетною метою якої є становлення висококваліфікованого фахівця у галузі балетмейстерського мистецтва, що володіє спеціальними хореографічними, культурологічними, психолого-педагогічними, мистецтвознавчими і менеджерськими знаннями, готового до новаторства і творчості. Структура діяльності балетмейстера як керівника хореографічного колективу висвітлена у працях сучасних дослідників з позицій філософії, естетики, мистецтвознавства, педагогіки і психології (С. Г. Забрєдовського, Л. Андрощук, О. Бе режна, П. Білаш, Ю. Герасимова, О. Жиров, Л. Каміна, А. Кривохижа, В. Нікітін, Т. Павлюк, В. Шевченко та ін.). Однак багато важливих питань щодо означеної проблеми залишилось поки що за межами наукового розгляду.

Структура (від лат. *structura* – будова, розміщення, порядок) – сукупність стійких зв'язків об'єкта, що забезпечують збереження його основних властивостей при різних зовнішніх і внутрішніх змінах; основна характеристика системи, її інваріантний аспект. Поняття "структура" виступає як один із способів визначення поняття форми (форма як структура, організація змісту). У філософському розумінні структура співвідноситься з поняттями системи організації. Хоча єдиної точкою зору на співвідношення цих понять немає, проте в більшості випадків як найбільш широкий з них розглядають поняття системи, що характеризує численні прояви в певного складного об'єкта (його елементи, будова, зв'язки, функції і т. д.) [7, с. 668].

діяльність балетмейстера-педагога в різножанрових хореографічних колективах характеризується багатоаспектністю і визначає низку виконуваних ним функцій:

- організаційно-управлінська (балетмейстер-педагог виступає організатором колективу і керує його функціонуванням);
- постановча (балетмейстер-педагог є головним балетмейстером-постановником, за винятком колективів, у яких працюють запрошені балетмейстери);
- репетиторська (балетмейстер-педагог здійснює репетиційний процес, виконуючи функції головного педагога-репетитора);
- навчально-виховна (балетмейстер-педагог навчає виконавської майстерності, духовно й естетично виховує учасників хореографічного колективу);
- розвивальна (балетмейстер-педагог формує індивідуальність у кожного учасника колективу шляхом рівноцінного фізичного, емоційного, естетичного, інтелектуального, креативного розвитку виконавців);
- контролююча (балетмейстер-педагог проводить діагностику стану знань, умінь та навичок як окремих учнів, так і всієї хореографічної групи).

Мета цієї функції – встановлення зворотного зв'язку (зовнішнього: учень – балетмейстер-педагог та внутрішнього: учень – учень), а також облік результатів контролю. Завдяки цій функції визначають можливості подальшого вивчення програмного матеріалу колективу, контролюють ефективність як викладання, так і учіння. На підґрунті визначених нами функцій змодельовано структуру діяльності балетмейстера-педагога за основними напрямками та специфікою роботи в ансамблях класичного, народно-сценічного, українського народно-сценічного, спортивно-бального танцю, сучасних танцювальних стилів. Робота балетмейстера в колективі класичного танцю – це гармонійний розвиток пластики тіла учасників засобами класичної хореографії, що дозволяє

засвоювати рухи будь-якого танцю. Навчання основ класичного танцю прищеплює почуття форми, художній смак, сприяє фізичному вдосконаленню. С. Забрєдовський зазначає, що твердження про те, що заняття класикою псують манеру виконання народної, бальної та сучасної хореографії, помилкові, оскільки пластичне, гармонійне виховання тіла може тільки допомогти в оволодінні манерою виконання будь-якого танцю. Природно, що завдання конкретного колективу, умови занять вимагають і конкретних завдань щодо роботи хореографічного об'єднання даного напрямку [3, с. 15]. Відомий балетмейстер та педагог першої половини ХХ ст. М. Тарасов підкреслював: "Класичний танець може удосконалюватися за напрямком мистецтва балетмейстера, виконавської майстерності, методики викладання, теорії, але його хореографічна першооснова – школа – повинна залишатися незмінною так, як музичний звукоряд. Тому балетмейстер класичного танцю повинен чітко пам'ятати, що він призначений формувати не тільки високу виконавську техніку, але й морально-естетичний світогляд майбутнього виконавця класичного танцю. Від цього залежить, як будуть його вихованці створювати сучасні образи в нових хореографічних творах [6, с. 8]. Головним завданням балетмейстерської роботи у колективі народного та українського народно-сценічного танців є навчання учнів на матеріалі народних танців, відпрацювання вміння сприймати особливості стилю й характеру народної хореографії. В. Верховинець, працюючи з танцювальним колективом, постійно підкреслював, що в народному танці усе повинно співати – голова, руки, ноги, плечі, а головне – душа [1, с. 28]. Відомий педагог, балетмейстер народно-сценічного танцю Є. Зайцев так говорив про сутність народного танцю: "Невичерпні витoki народної творчості, бо корені його вічні, як вічна на землі людина. Народний танок набирає все більшої сили, розвивається та доповнюється цим життєвим джерелом" [4, с. 21]. У відомій статті "Петербурзькі записки 1836 року" великий письменник М. В. Гоголь, що добре знав природу мистецтва народного танцю, зазначав: "Іспанець танцює не так, як швейцарець, шотландець, як німець, росіянин не так, як француз та азіат. НАУКОВІ ЗАПИСКИ НДУ ім. М. ГОГОЛЯ 46 Навіть у провінціях однієї

держави змінюється танець. Північний рус танцює не так, як малоросіянин, як північний слов'янин, як поляк, або фін..." [5, с. 100]. М. Вантух підкреслює, що народний танець – це не просто рухи, веселощі під музику, в ньому закодований генотип людського співтовариства, якому притаманна дивовижна неповторність, своєрідність [2, с. 34]. Видатний балетмейстер народно-сценічного танцю І. Мойсеєв наголошував: "Народний танець потребує ретельного вивчення. Спираючись на народний досвід, ми намагаємося розширити можливості танцю, збагачуючи його режисерською вигадкою, технікою танцю, завдяки якій він ще яскравіше виражає себе. Коротше кажучи, ми підходимо до народного танцю як до матеріалу для творчості, не приховуючи свого авторства в кожному народному танці" [2, с. 247]. На думку С. Забрєдовського, заняття народно-сценічним танцем буде корисним не тільки для колективів народного танцю, але й для колективів класичного та сучасного танців. Це стимулюватиме керівників глибше вивчати хореографічну культуру різних народів, збагатить їх відповідною лексичною базою, що в перспективі дасть можливість опрацювати яскравий та багатий своїм розмаїттям народний матеріал у власному стилі. З іншого боку, виконавцям відповідних стилів це дозволить детальніше ознайомитися з хореографічною культурою різних народів, збагатитися цікавою лексикою та підготуватися до майбутньої роботи з осучаснення народного танцю [3, с. 16]. Прикладом для майбутнього балетмейстера-педагога будуть праці видатних митців народно-сценічного танцю, а саме: І. Мойсеєва, Н. Надєждіної, Т. Устинової, М. Годенко, А. Опанасенко, В. Губської, К. Кошурнікова, Н. Рамішвілі, І. Сухішвілі, В. Чабукіані, П. Сандул, Л. Ошурко та ін. У зв'язку з особливою актуальністю вивчення невичерпних джерел нових ідей і тем української національної хореографії завданням балетмейстера професійних та аматорських колективів українського танцю є поглиблене вивчення хореографічної культури нашого народу, удосконалення танцювальної техніки, відпрацювання навичок та вмінь, відтворення особливостей стилю й характеру танців різних регіонів України. Взірцем для балетмейстера-педагога є доробки визначних хореографів українського танцю П. Вірського, В. Петрика, К. Балог, М. Вантуха, А.

Кривохижі, Г. Клокова, М. Гузуна, Т. Гузун, В. Марущака, С. Забрєдовського, В. Шкоріненка, В. Вітковського, С. Зубатова та ін. Мета балетмейстера-педагога в колективі спортивно-бального танцю полягає у вихованні гармонійно розвиненої особистості шляхом фізичного та естетичного впливу бальної хореографії, яка поєднує мистецтво і спорт. Завдання – вивчення європейської та латиноамериканської танцювальної програми, участь у конкурсних турнірах як окремих пар, так і ансамблів (формейшин). Необхідно, щоб спортивно-бальної хореографії навчав професійно підготовлений балетмейстер-педагог, який має необхідний обсяг теоретичних знань і практичних умінь. У традиціях викладання спортивно-бальних танців закладено багато нюансів, котрі повинен знати балетмейстер та використовувати в особистій педагогічній практиці. Участь у різноманітних семінарах-практикумах, придбання відеоматеріалів різних танцювальних курсів, навчальних програм, відвідування фестивалів-конкурсів є важливим аспектом професійного зростання балетмейстера колективу спортивно-бального танцю. Сьогодні в Україні реалізовані телевізійні проекти: "Танцюють усі", "Україна має талант", "Танцюю для тебе", дитячий телевізійний проект "Крок до зірок", де сучасні танцювальні стилі викликали величезне зацікавлення в суспільстві та інтерес до мистецтва танцю, особливо серед молоді, яка прагне йти у ногу з часом. Сучасне хореографічне мистецтво можна класифікувати в таких основних напрямках розвитку: джаз, модерн танець, contemporary, естрадний танець стріт- денс (вуличні танці) тощо, деякі менш стабільні напрямки й течії. Якщо народний танець – втілення душі, ментальності народу, бальний – задоволення й куражу, класичний – за деякими винятками – чистоти й довершеності ліній та захоплення від безмежних технічних можливостей виконавця, то сучасний танець здатний віддзеркалювати найбільш глибокі філософські проблеми сучасної Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 1 47 особистості й суспільства, розкриваючи найбільш потаємні першооснови людської душі в сучасному складному світі. Специфіка роботи балетмейстера у колективі сучасного танцю полягає в тому, що, спираючись на методи, враховуючи вікові особливості учасників, фізичну

та танцювальну підготовку, він може правильно вибудувати урок та вести педагогічну діяльність, підвищуючи конкурентоспроможність хореографічного колективу. Балетмейстер-педагог як керівник колективу має здійснювати свою роботу відповідно до хореографічного репертуару; особливостей роботи з дошкільнятами; з дітьми молодшого, середнього, старшого шкільного віку; до положень про хореографічний фестиваль, конкурс; орієнтуватися у проблемах сучасного розвитку аматорського хореографічного мистецтва, творчо підходити до здійснення своєї художньо-хореографічної діяльності. Для створення хореографічної композиції балетмейстер повинен знати лексичні модулі різних жанрів і напрямів хореографічного мистецтва; володіти на високому професійному рівні виконавськими та педагогічними вміннями (практичний показ і пояснення є домінуючими методами в постановочній роботі хореографа); мати комунікативно-організаторські здібності; досконало володіти балетмейстерськими прийомами. Такі вимоги до фахової підготовки балетмейстера як до керівника хореографічного колективу повинні забезпечити збереження здобутків виконавських традицій у різних напрямках як професійного, так і самодіяльного танцювального мистецтва, сприяти розвитку сучасних хореографічних напрямків, підвищувати рівень виконавської танцювальної культури учасників творчих колективів. Таким чином, проведений аналіз дав змогу виявити структуру діяльності балетмейстера-педагога в різножанрових хореографічних колективах різного спрямування, розкрити зміст та низку функцій, без яких неможлива майбутня хореографічна діяльність балетмейстера-педагога в системі хореографічної освіти.

Весь спектр умов, необхідних для здійснення повноцінного керівництва дитячим хореографічним колективом виявляється у художньо-творчій роботі, яка є важливим критерієм оцінки його праці як організатора, хореографа і педагога.

Якісним показником професійної компетентності керівника дитячого хореографічного колективу є об'ємна сегмента фахових знань, умінь та психолого-педагогічних складових, які необхідні для роботи з дитячим хореографічним колективом.

Кваліфікаційні вимоги до вчителя-хореографа визначаються параметрами художньо-естетичних знань, а саме – видової різноманітності хореографічного мистецтва (класичний, бальний, народний та сучасний танець); виразних засобів як складових танцю (музики, сценічного вбрання, живопису, пластики); специфіки національних танців, техніки виконання [10, С. 185-189].

Професіоналізм керівника дитячого хореографічного колективу зумовлений широкою палітрою ерудиції, умінням викладати навчальний матеріал з урахуванням психолого-педагогічних особливостей вихованців. Хореограф повинен чітко та однозначно формулювати цілі та завдання теоретичного чи практичного заняття, оцінювати форми впливу танцювального мистецтва на духовний світ сучасної людини.

Діяльність педагога-хореографа спрямована на організацію навчально-виховного процесу в контексті любові та поваги до вітчизняного та світового мистецтва. Керуючи розумовою діяльністю учасників танцювального колективу балетмейстер систематично підвищує власний інтелектуальний рівень, прагне до самовдосконалення та творчої самореалізації, розширює діапазон художньо-естетичних інтересів, зосереджує увагу на свободі танцівників та їхньому ентузіазмі.

Педагог-балетмейстер є насамперед керівником, учителем, другом, який уважно і цілеспрямовано формує атмосферу взаємної поваги, виховує повагу до слова, забезпечує індивідуальний підхід до кожного вихованця.

Керівник дитячого хореографічного колективу має навчити вихованців сприймати об'єкт естетично, бачити і розуміти сутність і глибинний зміст художнього твору, через емоції передавати побачене. Педагог повинен розвивати здатність аналізувати естетичні об'єкти: хореографічні рухи, ритмічні образи в музиці, вчити знаходити потрібний сценічний грим до танцю, підбирати костюм для виконання хореографічного номера; вчити давати обґрунтовану естетичну оцінку танцю; висловлювати власні думки щодо його виконання; відображати рухами образний характер музики; передавати мімікою, жестами, позами різноманітну гаму почуттів.



Хореограф повинен володіти знаннями щодо основних професійно-зорієнтованих дисциплін, теорій та методик класичної, народної, бальної та сучасної хореографії. Втілюючи мету, керівнику колективу мають бути притаманні професійна компетентність та висока мораль, педагогічне мислення та культура спілкування, вимогливість до себе та учнів.

Керівник дитячого хореографічного колективу повинен:

- знати теорію, методику та історію хореографічного мистецтва;
- мати поняття музичної основи, історії костюма, образотворчого мистецтва;
- володіти навичками режисера-постановника, танцюриста, сценографа;
- пропагувати кращі зразки вітчизняного та світового хореографічного мистецтва;
- розвивати індивідуальність своїх вихованців.

### **3. Особистість керівника хореографічного колективу. Вимоги до керівника хореографічного колективу**

Художній керівник – це передова людина свого часу, людина високої культури та глибоких знань, яка досконало володіє основами професійного майстерності. Від світогляду і естетичних позицій залежать напрями творчості, що полягає у громадянському відношенні всього творчого колективу.

Вони повинні розумітися на складних явищах сучасного мистецтва, відрізняти прогресивні тенденції від хибних, шкідливих. Вони повинні вміти мислити хореографічними образами, бути мислителем, психологом і педагогом.

Більшість художніх керівників самі є постановниками номерів у своїх колективах, але є й такі, хто запрошує постановників та "використовує роботи інших хореографів, однак і перші, і други повинні мати знання і навички балетмейстера.

Слово «балетмейстер» означає «майстер балетного спектаклю». Балетмейстери працюють у оперно-балетних театрах, а також у музичній комедії, на естраді, в ансамблях класичного, народного, сучасного танцю, складають бальні танці. Одні створюють великі балети, інші їх репетирують, ведуть педагогічну роботу.

Отже, балетмейстерів розділяють за 4 типами: автор, постановник, репетитор і танцмейстер.

1. Балетмейстер-творець нових хореографічних творів. Його можна порівняти з композитором, що створює музичні твори великої форми. Але композитор будить уяву слухачів, створюючи музичні образи, а балетмейстер задля досягнення тієї самі цілі створює образи пластичні, зримі. «... щоб наповнити танцювальний образ внутрішнім змістом, щоб надати йому життєву правдоподібність, у рівній мірі треба знати психологію і характерні риси як Принца з казки, так і римського патриція з його спалахами люті. Їх потрібно було однаково розуміти й любити». (9.,71)

Як було зазначено, щоб стати балетмейстером, треба мати як спеціальну хореографічну освіту. Талант балетмейстера складається з багатьох складових: це, передусім, відмінно розвинена фантазія, здатність мислити хореографічними образами і складати величезну кількість найрізноманітніших танцювальних композицій.

Балетмейстер мусить уміти розуміти, відчувати і відтворювати різноманітні рухи, жести, пози, властиві людям найрізноманітніших характерів і національностей.

Балетмейстер повинен мати виразне тіло і трагічне обличчя. З іншого боку, він повинен мати прекрасну зорову пам'ять і гострий погляд. «Потрібно накопичувати у собі самий різнобічний досвід пізнання людей, епох, культур, тримати усе це у пам'яті. Наша емоційна пам'ять – це саме, що нотатники письменника і етюди художника. Ось ти помітив красиву посмішку в очах знайомого – запам'ятай її, ось врізався у пам'ять виразний поворот голови – і він знадобиться, а по твоїм щоках в гірку хвилину течуть сльози – якби до дзеркала, дивись і запам'ятай, як плачуть чоловіки. Прийде час, і це стане додатковим штрихом до образу» (9, с.71).

Око балетмейстера, подібно об'єктиву фотокамери, повинно точно фіксувати сцену чи танець, як і вухо композитора чи диригента контролює гру оркестру. Музичний слух, бездоганне почуття ритму дають балетмейстеру можливість, працюючи над музичним твором, запам'ятати його так, щоб у творі

хореографії вдалося його подумки проспівати. У зв'язку з цим, наявність початкової музичної освіти необхідна балетмейстеру, оскільки ідеал балетного спектаклю чи проведення окремого танцювального номеру – це повна органічний взаємозв'язок між музичним твором і танцювальним. Знання законів образотворчого мистецтва для балетмейстера дуже важливо, оскільки невід'ємною частиною його роботи є малюнок танцювальної композиції, добір барвистої гами костюмів і декорацій.

2. Балетмейстер-постановник – це автор хореографічних творів, який створює нові хореографічні спектаклі для артистів.

3. Репетитор – що це, хто репетирує, вдосконалює і відточує вже створену іншим автором виставу чи окремий танець. Часто займається поновленням старих танцювальних номерів, у його обов'язки входить робота з показу танців і мізансцен, як сольних, так і масових. «Передача досвіду і традицій особисто від рук до рук, з покоління до покоління, безперервність цього ланцюжка забезпечується насамперед працею балетмейстерів-репетиторів – педагогів. Марина Тимофіївна Семенова як балетмейстер-репетитор мало знає собі рівних. Вона має дивовижною здатністю перетворювати болісні репетиції, в осмислений і насичений творчий процес». (9.,114,116)

4. Слово «танцмейстер» буквально означає «майстер танцю», тобто окремого номеру, працює у малих хореографічних формах.

Тільки у великих театрах і у великих професійних колективах можна зустріти цілий штат балетмейстерів, репетиторів і танцмейстерів високій кваліфікації: одні у тому числі працюють тільки з солістами, інші – з кордебалетом, треті лише з народно-характерними танцівниками, четверті спеціалізуються у сфері сучасної хореографії. Однак у невеликих хореографічних колективах є один єдиний штатний балетмейстер, котрий є автором, і постановником, і репетитором, та мистецьким керівником. Художній керівник повинен мати знання і здібностями режисера-постановника, щоб правильно побудувати номер чи програму концертного виступи колективу. Він має володіти допитливим розумом і жагою знань, займатися самоосвітою: багато читати (спеціальної та мистецької літератури), відвідувати музеї та виставки, концерти

і театральні прем'єри, тобто ознайомитися з видатними досягненнями інших мистецтв, що розширює кругозір, розвиває розум та художній смак. «Тривале і моє естетичне самовиховання. Мені була цілком природною потреба відвідання музеїв, виставок, вернісажів, почав серйозніше цікавитися живописом, античністю, середньовіччям. Це не просто хобі, ці знання були мені необхідні у роботі. Тільки професійних знань недостатньо, наша робота вимагає розвитку. У пізнанні людської культури немає меж...» (8,81) Висока професійна і загальнокультурна освіта необхідна художньому керівнику сьогодення.

Найголовнішим і першочерговим для створення плідної роботи колективу є наявність організатора, ідейного лідера, сильної творчої особистості, художнього керівника, який визначатиме ідейно-естетичне спрямування всього мистецького життя колективу.

Художній керівник - це передова людина свого часу, людина високої культури і глибоких знань, яка досконало володіє основами професійної майстерності. Від його світогляду та естетичних позицій залежать напрямки творчості всього творчого колективу.

Він повинен розбиратися в складних явищах сучасного мистецтва, відрізняти прогресивні тенденції від помилкових, шкідливих. Повинен вміти мислити хореографічними образами, бути мислителем, психологом і педагогом. Більшість художніх керівників самі є постановниками номерів у своїх колективах, але є й такі хто запрошує постановників і використовує роботи інших хореографів, але і ті й інші повинні володіти знаннями та навичками балетмейстера.

Тільки у великих театрах і великих професійних колективах можна зустріти цілий штат балетмейстерів, репетиторів і танцмейстерів високої кваліфікації: одні з яких працюють лише з солістами, інші - з кордебалетом, треті лише з народно-характерними танцівниками, четверті спеціалізуються в галузі сучасної хореографії.

Але в невеликих хореографічних колективах є один єдиний штатний балетмейстер, який є і автором, і постановником, і репетитором, і художнім керівником в одній особі. Художній керівник повинен володіти знаннями і

здібностями режисера - постановника, щоб правильно вибудувати номер або програму концертного виступу колективу. Він повинен володіти допитливим розумом і жагою до знань, займатися самоосвітою: багато читати (спеціальної та художньої літератури), відвідувати музеї та виставки, концерти і театральні прем'єри, тобто знайомитися з визначними досягненнями інших мистецтв, що розширює кругозір, розвиває розум і художній смак. Висока професійна і загальнокультурна освіта необхідна художньому керівникові нашого часу.

Художній керівник не тільки балетмейстер, але і вихователь. Він повинен бути сам вихованою людиною, мати витримку, вміти ладити з людьми, а також бути в якійсь мірі і дипломатом - що вміє володіти мистецтвом «стратегії» та «тактики». Адже великий творчий колектив - це безліч живих людей, з різними характерами, звичками і уявленнями. Культура поведінки балетмейстера на роботі і в житті має величезний вплив на колектив, а так як хореографічні колективи - це в основному молодь, то можна собі уявити, який величезний як позитивний, так і негативний вплив робить особисте життя, особистий приклад художнього керівника.

Художній керівник завжди на виду і приховати свої вади не вдасться, тому планка вимог до себе як до особистості, як до вихователя підростаючого покоління повинна бути дуже висока. Треба постаратися виховати в собі кращі якості, викорінюючи по можливості такі як: самозакоханість, зазнайство, зарозумілість, черствість і байдужість до учасників колективу, несправедливість у вирішенні спірних питань, упереджене ставлення до одних і неприязне до інших, необхідно уникати легковажності в професійних оцінках і намагатися ніколи не давати нездійсненні обіцянки. Починати роботу необхідно з організації самого себе, тільки в цьому випадку художній керівник може розраховувати на міцний і стійкий успіх у всіх починаннях. Талант, розум, обов'язок, справедливість, чиста совість ніколи не підведуть, це повинно бути творчим кредо художнього керівника колективу. Інакше скільки не твердь про моральність, колектив завжди побачить аморальну поведінку свого керівника - і авторитету як не бувало! Під час створення нових хореографічних номерів, підготовки відповідальних концертів, учасники колективу часто

перебувають у стані великої нервової і психічної напруги, без чого неможливий справжній творчий процес. З цієї причини іноді через дрібниці виникають суперечки, конфлікти. І тільки взаємна повага, ввічливість, увага та дбайливе ставлення один до одного можуть відгородити від непотрібної нервозності весь колектив. І тон усім цим відносинам повинен задавати балетмейстер, художній керівник.

### *Підведемо підсумки:*

Відповідальність за репертуар покладається на художнього керівника, так як репертуар - це обличчя колективу, що показує його можливості і розкриває майбутні перспективи.

При підборі репертуару художній керівник повинен враховувати:

- . Відповідність репертуару технічним, художнім і виконавським можливостям учасників колективу;
- . Постановки повинні відповідати віку учасників колективу та їх вікової психології;
- . Для однієї і тієї ж вікової групи необхідно створювати танці різного жанру;
- . Створювати номери масові, сольні, дуетні, на 5-6 чоловік, так як це дозволяє зайняти найбільшу кількість учасників ансамблю в програмі, дає можливість врахувати індивідуальні особливості та вибудувати програму сольного концерту колективу;

Репертуар має величезне значення у вихованні естетичної, творчої особистості. Правильно підібраний репертуар забезпечує можливість вирішення художньо-творчих і виховних завдань одночасно. Чим багатше і різноманітніше репертуар колективу, тим ширші можливості для розкриття юних обдарувань.

Репетиція є основною ланкою всієї навчальної, організаційно-методичної, виховної та освітньої роботи з колективом. З репетиції можна судити про рівень його творчої діяльності, загальної естетичної спрямованості та характер виконавських принципів.

## Список літератури

1. Верховинець В. М. Теорія українського народного танцю / В. М. Верховинець. – 5-те вид., доп. – К. : Муз. Україна, 1990. – 150 с.
2. Енциклопедія сучасної України / ред. І. М. Дзюба ; НАНУ ; Наукове товариство ім. Т. Шевченка. – К., 2005. Т. 4 (В-Вог) – К., 2005. – 699 с.
3. Забрєдовський С. Г. Методика роботи з хореографічним колективом : навчаль- ний посібник / С. Г. Забрєдовський. – К. : НАКККіМ, 2010. – 135 с.
4. Зайцев Є. В. Основи народно-сценічного танцю : навч. посіб. для вищ. навч. закладів культури і мистецтв / Є. В. Зайцев, Ю. В. Колесніченко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 416 с.
5. Філософський словник / за редакцією В. І. Шинкарука. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.